



Aan de gemeenteraad van de Gemeente
Westerkwartier

Contactpersoon

H. van Boven

rekenkamer@westerkwartier.nl

Datum

14 april 2022

Locatie

Groote gast

Onderwerp

Afvalbeleid Westerkwartier

Geachte leden van de raad,

Hierbij ontvangt u het onderzoeksrapport van het rekenkameronderzoek Afvalbeleid Westerkwartier, effectiviteit, efficiëntie en governance van de afvalinzameling (bijlage 1) alsmede de aanbevelingen (bijlage 2).

Aanleiding

De rekenkamer heeft onderzoek laten doen naar afvalinzameling, omdat dit onderwerp alle inwoners raakt. Naar aanleiding van vragen in de raad en reacties van inwoners is duidelijk dat er vragen leven over de tarieven, de aanbesteding en de inzet van werknemers met een arbeidsbeperking. Alle fracties, die onderwerpen hebben ingebracht, vonden het onderwerp van belang.

De rekenkamer heeft de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

1. Beoordeel de doelmatigheid en doeltreffendheid van de totstandkoming en het functioneren van de afvalinzameling vanuit ketenperspectief: van beleid tot en met de uiteindelijke dienstverlening, op basis van reguliere normenkaders en benchmarking, waarbij de rechtmatigheid van de aanbesteding buiten beschouwing blijft, en
2. Biedt de gemeenteraad mogelijkheden om haar kaderstellende en controlerende rol te versterken: wat zijn relevante indicatoren, die de raad zicht geven op de voortgang van de resultaten van het beleid? Wat zijn de (toekomstige) beleidskeuzes waarop en wanneer de raad kan sturen?

Postadres

Postbus 100
9350 AC Leek

Contact

Telefoon 14 0594
rekenkamer@westerkwartier.nl

www.westerkwartier.nl

Pagina

1 van 6

Het onderzoek is verricht en het rapport is opgesteld door Royal Haskoning DHV. Een inwoners-enquête maakte deel uit van het onderzoek, meer dan 1.300 inwoners hebben de vragenlijst ingevuld. Voorts is in het onderzoek een vergelijking gemaakt met een aantal vergelijkbare gemeenten in Nederland.

Conclusies en aanbevelingen

De onderzoekers concluderen onder andere dat er geen gemeentelijk afvalbeleidsplan is vastgesteld. De aanbesteding bij het eerste perceel (inzameling gft- en restafval) is goed verlopen. De aanbesteding van het tweede perceel (broninzameling van acht afvalstromen) is aanvankelijk mislukt. In het vervolgtraject is alsnog tijdig een inzamelcontract verkregen voor een prijs die dichterbij een marktconforme prijs aansluit.

Het beleidsdoel van 100 kg per inwoner is niet gerealiseerd (124 kg), het percentage afvalscheiding loopt wat terug waardoor 75% niet wordt behaald (70%). Het SROI-doel van 5% wordt behaald (gft 5% en broninzameling 30%).

De kosten van afvalbeheer liggen in Westerkwartier ca. 70% hoger dan in vergelijkbare gemeenten, daar staat tegenover dat de dienstverlening in Westerkwartier hoogwaardiger is dan elders. Inwoners zijn dan ook over het algemeen tevreden over de dienstverlening, zo geeft meer dan de helft van de inwoners een acht of hoger. Met betrekking tot afval is er sprake van een efficiënt systeem voor meldingen en klachten; de meeste inwoners zijn tevreden over de communicatie hoewel er ruimte is voor verbetering.

De rekenkamer komt op grond van de uitkomsten van het onderzoek tot tien aanbevelingen. Deze betreffen het afvalbeleid, kostenbeheersing, de milieustraat en de aanbesteding (bijlage 2).

Bestuurlijk wederhoor

In een bondige bestuurlijke reactie constateert het college onder meer dat de aanbestedingen ordentelijk zijn verlopen (bijlage 3). De rekenkamer wijst erop dat in het rapport nuanceringen zijn aangebracht ten aanzien van het inkoopproces en de rekenkamer heeft geen onderzoek gedaan naar de rechtmatigheid.

Voorts wijst het college op erop zich in te spannen voor betaalbaarheid voor de inwoners en nog dit jaar een afvalbeleidsplan op te stellen alsmede een vijftal door haar genoemde aandachtspunten ter harte te nemen.

De formele reactietermijn voor de bestuurlijke reactie liep af medio januari 2022. Op 22 maart 2022 werd de schriftelijke reactie ontvangen. Dit heeft er toe geleid dat het rapport nu wordt aangeboden aan de nieuwe gemeenteraad.

De bestuurlijke reactie heeft niet geleid tot aanpassingen van de bevindingen en de aanbevelingen. De rekenkamer adviseert de gemeenteraad om het college te vragen uitvoering te geven aan de tien aanbevelingen, en over de voortgang tussentijds te rapporteren.

Wij lichten de bevindingen en aanbevelingen, ondersteund door de externe onderzoeker, graag toe aan uw raad. Daarbij gaan we graag in op uw vragen over het onderzoek.

Namens de rekenkamer van de gemeente Westerkwartier,
met vriendelijke groet,



Jan-Willem van de Kolk, voorzitter



Marijke Bijlsma, secretaris

Datum: 13 december 2021

AANBEVELINGEN

Onderstaande aanbevelingen zijn gebaseerd op de rapportage Rekenkameronderzoek Afvalbeleid Westerkwartier, effectiviteit, efficiëntie en governance van de afvalinzameling d.d. 6 oktober 2021. De aanbevelingen zijn onderverdeeld in de thema's afvalbeleid, kostenbeheersing, milieustraat en aanbesteding. De achterliggende onderzoeksvragen, het gehanteerde normenkader, de onderzoeksmethodiek alsmede de conclusies van de onderzoeker zijn te vinden in bovengenoemde rapportage.

Afvalbeleid

- **1. Stel een afvalbeleidsplan op met haalbare doelstellingen die aansluiten op de landelijke doelstellingen.**
- *Let hierbij op dat kwalitatief scheiden prioriteit heeft ten opzichte van maximaal scheiden. Het doel moet zijn maximaal scheiden aan de bron op zodanige werkwijze dat dit nog steeds resulteert in een recyclebare kwaliteit. Brongescheiden afvalstromen die te vervuild zijn dragen niet bij aan de circulaire economie en zorgen tevens voor extra kosten voor afgekeurde afvalstromen¹. Brongescheiden afvalstromen met voldoende kwaliteit komen niet altijd vanzelf. Op sommige plaatsen en momenten vergt dit actieve voorlichting, feedback of zelfs handhaving vanuit de gemeente of de partijen die zij de afvalinzameling laat uitvoeren.*
- **2. Bepaal de doelstelling op basis van het voor recycling sorteerbare deel in het huidige restafval.**
- *De doelstelling voor de hoeveelheid restafval in het Duurzaamheidsbeleid die afgeleid is van het landelijke VANG-beleid dient in ieder geval gecorrigeerd te worden naar 30 kilogram per inwoner per jaar in 2025 en niet per gezin. Daarbij dient te worden geconstateerd dat deze 30 kilogram per inwoner per jaar een wensbeeld is en geen doelstelling. Het wensbeeld is alleen mogelijk verschillende ketens gesloten worden hetgeen nu nog niet het geval is.² De doelstelling van 30 kg restafval per inwoner per jaar voor 2025 is dus ook nog geen realistisch doel. De ontwikkeling is dat de hoeveelheid fijn restafval sinds 2016 nauwelijks meer verder daalt. Hoewel een verdere afname met sterke prikkels en voorzieningen voor deelstromen mogelijk zou zijn, is er een bodem die bepaald wordt de mate waarin scheiden mogelijk is voor producten en verpakkingen die mensen kopen. Het ontwerp en de samenstelling van deze producten vormen samen met beschikbare recyclingroutes een begrenzing van wat in de praktijk mogelijk is. Vervuilde pizzadozen en met kunststof gecoat karton horen vooralsnog thuis in restafval. Als dit percentage sorteerbare materialen bepaald is, kan op basis van de huidige hoeveelheid restafval worden berekend wat restafval een realistische doelstelling is voor 2025.*

¹ Momenteel is afkeur van brongescheiden afvalstromen in de gemeente Westerkwartier geen knelpunt.

² <https://www.vang-hha.nl/nieuws-achtergronden/2020/zit-alweer-vang-doelstellingen/>

- **3. Rapporteer jaarlijks de kernprestaties inzake afvalbeheer aan de hand van beleidsindicatoren ontleend aan het afvalbeleidsplan aan de raad met betrekking tot het voorafgaande jaar en het jaar daarvoor.**
- *In dit document zouden bondig in hooguit enkele pagina's de zaken kunnen worden gepresenteerd zoals in onderstaande voor 2020 en het voorgaande jaar 2019.*

Voorbeeld format jaarlijkse rapportage

Parameter	2020	2019
Aantal inwoners	63.329	63.031
Aantal huishoudens	26.187	26.096
Percentage huishoudelijk afval gescheiden aangeboden	70,0%	70,1%
Hoeveelheid fijn restafval per inwoner	124,224 kg per inwoner per jaar	129,6 kg per inwoner per jaar
Afvalbeheerkosten per woningaansluiting	318 euro per jaar	n.b.
Gemiddelde afvalstoffenheffing per woningaansluiting	317 euro per jaar	n.b.
Dekking	82%	n.b.
Aantal SROI arbeidsplaatsen	25	n.b.
Percentage afkeur	n.b.	n.b.
Hoeveelheden in ton per jaar		
Huishoudelijk restafval (fijn en grof)	7.864	7.793
Waarvan grof restafval	840	840
Gft-afval	3.886	4.519
Oud papier en karton	4.811	4.843
Milieuzak	2.295	1.996
Milieustraat exclusief restafval en grof tuinafval	4.327	4.014

Kostenbeheersing

De meeste kosten liggen vast in langjarige contracten voor de inzameling van gft- en restafval, de milieuboer en de milieustraat die de komende jaren nog lopen. Dit maakt het lastig om in de komende jaren te sturen naar lagere kosten voor het afvalbeheer. Het reeds in gang gezette aandeelhouderschap bij Omrin zal de kosten per 1 januari ongeveer 19 euro per Wha doen dalen. Verder zouden de volgende opties overwogen kunnen worden:

- **4. Overweeg om in overleg met de inzamelaar van de milieuboer de frequentie van de milieuboer te halveren.**
- **5. Overweeg de inzameling van afvalstromen waarvoor een producentenverantwoordelijkheid van toepassing is zoals elektrische en elektronische apparaten niet door gemeente in te laten zamelen.**
- *Hierdoor kunnen de kosten voor de milieuboer (op termijn) omlaag. Als alternatief zou het producentenverantwoordelijkheidssysteem gevraagd kunnen worden om bij te dragen aan de inzameling van zo'n stroom.*

Milieustraat

- **6. Neem de wettelijke eisen³ mee als uitgangspunt bij een ontwerp in geval van een renovatie/aanpassing van de milieustraat zodat de gemeente aan wet- en regelgeving voldoet.**
- Laat de milieustraten voldoen aan het Activiteitenbesluit. Neem de afvalstromen op in de Afvalstoffenverordening.

Aanbesteding

- **7. Informeer zowel het college als de raad expliciet over de financiële en procedurele risico's die geïdentificeerd zijn bij een marktconsultatie.**
- *Dit advies is niet specifiek voor afvalbeheer.*
- **8. Maak een realistische inschatting van de markt. Zorg dat er goed zicht is op de situatie en wie aan de gestelde eisen kan voldoen.**
- *Onderdelen van een aanvraag waarvoor geen sprake is van meerdere potentiële aanbieders die aan alle eisen kunnen en willen voldoen, kunnen beter geen onderdeel van de aanvraag zijn.*
- *Onderdelen van een aanvraag zouden niet mogen worden voorgeschreven aan een specifieke private partij.*
- **9. Nummer zorgvuldig en eenduidig alle documenten inclusief bijlagen en contracten.**
- **10. Bepaal voorafgaand aan een aanbesteding de (gewenste en begrensde) doelmatigheid van de extra kosten van Social Return On Investment.**

³ <https://www.afvalcirculair.nl/onderwerpen/afvalregelgeving/afval/gemeentelijke/>